

Kulturhistoria

Under förhistorisk tid hade varje gård eller by sin egen ättebacke, sitt eget gravfält. Gården och gravfältet låg ofta i nära anslutning till varandra på mark som inte kunde utnyttjas till annat, den s k ”hammaren”. Ofta är de gamla gårdstomterna desamma som nyttjas idag. Många gravfält finns också kvar, många gånger genom att de använts som betesmark. Boskapsskötsel och jordbruk var de viktigaste näringarna under järnåldern. Åkerbruket skedde med hjälp av årder, först på 1800-talet kom järnplogen och man kunde börja utnyttja även styvare jordar effektivt.

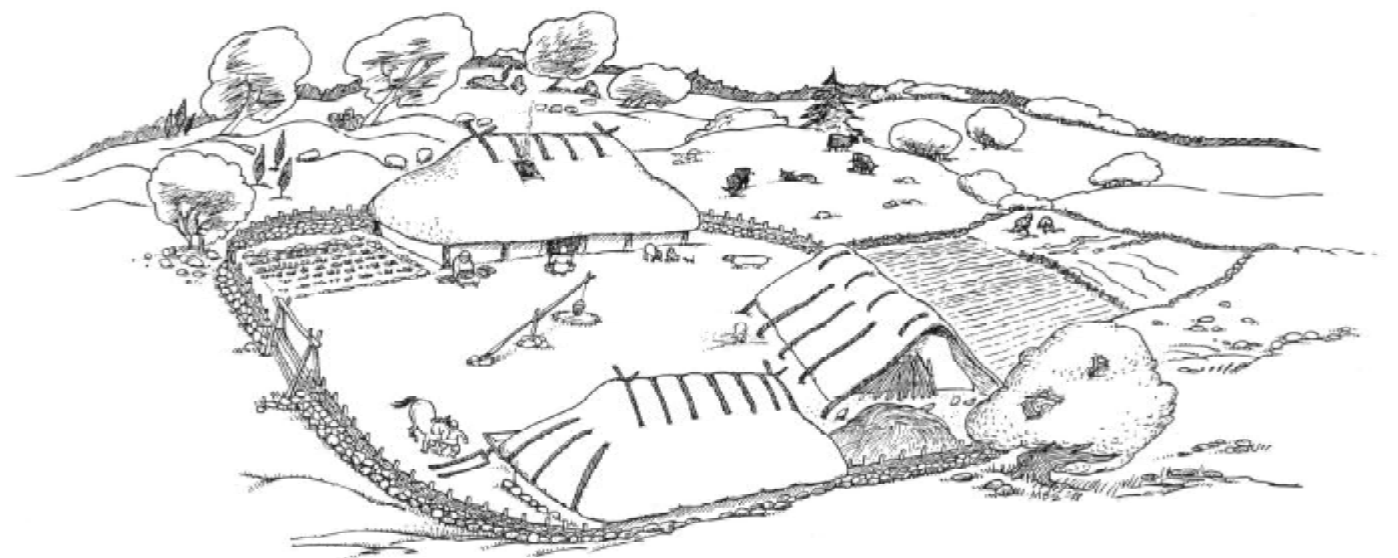
Eftersom gårdar och gravfält låg tillsammans kan vi idag spåra den forntida bebyggelsen. I närområdet finns idag 13 stycken gravfält. Av dessa är ett kommunens största med ca 250 anläggningar. Antalet gravar anlagda på dessa gravfält tyder på att detta har varit en tätbefolkad trakt under järnålder. De är anlagda under loppet av 1 500 år. Stymninges stora gravfält antyder att det kanske inte har varit något vanligt gårdsgravfält utan att det eventuellt fungerat som samlingsgravfält för en större by.

Genom sitt läge vid sjöarna har gårdarna legat centralt i bygden. Vattnet var den tidens viktigaste kommunikationsled. Östra Styran hade utlopp genom Sorundabygden upp mot Fituna. Men här finns också spår av en av våra äldsta landsvägar. Vägen ner mot Djursnäs är mycket gammal och kantas av runstenar. ”Runstensvägen” kan följas från Djursnäs och en förmodad hamnplats, upp genom Sorunda till Norr Stutby.

Runstenar

Runstenar är inte vad vi menar med gravstenar. De utmärker inte någon grav utan är en minnesskrift efter någon avliden. Men inskriften är lika mycket en manifestation över de levande, de som reste stenen. Seden att rista in runor på stenar eller fasta block uppkom under första delen av 1000-talet. Inskriften är ofta mycket knapphändigt gjord, någon reser stenen efter någon. Men man är alltid noga med att ange sitt släktskapsförhållande till den döde.

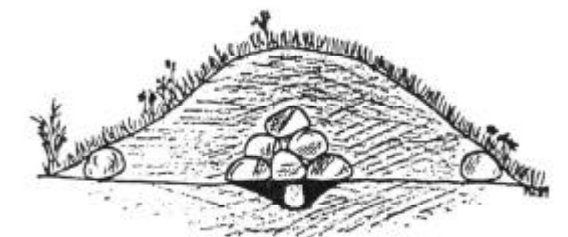
Runstenarna har tolkats på olika sätt. Man har tänkt sig att de utgjort någon typ av arvsdokument, stenarna restes ofta där de kunde ses av många. Alla runstenar i vår kommun är kristna, antingen genom ett kors eller att inskriften avslutas med någon bön. Man kan tänka sig att de visar att familjen antagit kristendomen och börjat begrava sina döda på den kristna kyrkogården. Att inte bli begravd bland sina anfäder var ett stort steg att ta och kanske reste man istället en runsten i närheten av ättebacken för att befästa minnet av den döde bland förfäderna.

Ortnamn

Även ortnamnen kan användas för att spåra bebyggelsens lägen och ålder. Namn som syftar på någon naturlig enhet i landskapet, t ex Berga eller Gryt, anses höra till de äldsta. Även namn som slutar på -sta anses vara gamla. Sta-ändelsen betyder plats där någon stannat eller slagit sig ner, ”boplats”. Förleden i namnet är nästan alltid ett personnamn.

Dessa namn anses vara ca 2 000 år gamla. Runt sjöarna Östra och Västra Styran finns byarna Vansta, Lyngsta och Blista. Alla tre med stora gravfält på sina ägor. Andra stora gårdar etablerade redan under förhistorisk tid är Krällinge och Stymninge.

Genomskärning av hög

Gravskick

Gravskicket under järnåldern var likbränning. Den döde lades tillsammans med sina personliga tillhörigheter på ett bål och allt brändes. Sedan sopades askan ihop och placerades i en kruka som man byggdes en stensättning över. Den runda stensättningen är den vanligaste gravmarkeringen under järnålder men även högar, rektangulära- och tresidiga stensättningar, treuddar, skeppssättningar och resta stenar förekommer.